Канд. пед. наук, доц. Залізняк А.М.
Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини

Економічна соціалізація дошкільників як педагогічна проблема

Особливості складного періоду соціально-економічних змін останніх років вимагають від особистості засвоєння елементарних економічних понять і набуття ринкових навичок поведінки вже з перших років життя. Так, сучасну дитину з перших років життя оточує економічне середовище, наповнене різноманітними економічними поняттями та процесами. На сучасному етапі важко простежити за тим, що засвоює дитина у процесі спілкування з однолітками, перегляду телебачення, зі спостереження за діяльністю дорослих та встановити відповідність такої інформації морально-етичним нормам суспільства. Сучасні соціально-економічні відносини в суспільстві спонукають дитину досить рано знайомитися з проблемами сімейної „дорослої" економіки. Відтак, виникає необхідність організовано залучати дітей старшого дошкільного віку до засвоєння основ економіки.

Дослідження учених (Н. Грама, Г. Григоренко, Р. Жадан, Є. Курак, Ю. Лелюк, А. Сазонова, А. Смоленцева, Г. Шатова та інші) довели, що дітям дошкільного віку доступне розуміння окремих економічних понять.

Основною метою економіки для дошкільників є формування навичок й умінь раціонального використання та інтересу до матеріальних цінностей, розвиток економічного мислення, спонукання до ділової активності, ознайомлення з сучасними ринковими відносинами. Враховуючи наочно-образне мислення дітей і гру як основний вид діяльності, усю роботу з економіки слід будувати в ігровій формі. Тому згідно концепції дошкільного виховання та Базового компоненту [1] дошкільної освіти, сучасний дошкільний

заклад має стати “інститутом соціалізації”, призначення якого сформувати у дітей економічну компетентність.

У педагогічному словнику А. Гончаренка читаємо «соціалізація – це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості. Соціалізація передбачає взаємодію людини з соціальним оточенням, яке впливає на формування її певних соціальних якостей та рис, на активне засвоєння й відтворення нею системи суспільних зв'язків. Розрізняють первинну та вторинну соціалізацію» [2, С. 314].

Соціалізація відбувається протягом усього життя людини – від дитинства до старості: змінюються умови життя, змінюється і сама людина. Зауважимо, що соціалізація є головним соціальним процесом, через який здійснюється взаємодія між суспільством та особистістю, завдяки якому індивід стає повноправним членом суспільства. Процес соціалізації відбувається завдяки агентам соціалізації – сім’ї, родичам, однолiткам, дошкільним навчальним закладам, школам тощо.

Таким чином, соціалізувати дошкільника — означає збагатити його індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвинути в нього соціальні потреби, сформувати соціальні вміння та навички, виховати "відчуття іншого", сформувати готовність та здатність брати іншого до уваги, працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, в разі потреби поступатися власними інтересами на користь соціальної групи, діставати насолоду від допомоги та підтримки іншої людини у складній ситуації, тобто жити обличчям до людей, з відкритим серцем, умінням гармонійно "вписуватися" в дитяче угруповання, знаходити в ньому своє місце, визначати свій статус серед однолiтків відповідно до своїх можливостей та домагань, товаришувати. Дошкільника з розвиненою соціальністю можна кваліфікувати як соціально компетентну особистість.

Зауважимо, що дослідження економічної соціалізації у вітчизняній психології розпочались лише в останнє десятиліття (Г.Авер'янова, В.Москаленко, А.Фенько, О.Щедрина).

Економічна соціалізація розглядається нами в межах єдиного процесу соціалізації особистості як його складова і визначається як процес засвоєння нею економічних цінностей суспільства в результаті здійснення економічної життєдіяльності. Процес економічної соціалізації індивіда пов’язано з його соціальними умовами різного рівня: з соціально-економічними проблемами суспільства, з повсякденним життям, яке відбувається в різних групах, з впливом різноманітних засобів, що здійснюються різними агентами соціалізації. Провідна роль належить такій формі впливу на особистість як включеність дитини в ті чи інші сфери діяльності, в яких засвоюються економічні знання і досвід економічної поведінки.

Отже, економічна соціалізація – безперервний динамічний процес економіко-психологічного розвитку особистості, який відбувається як активний внутрішньо мотивований процес прийняття особистістю умов її існування в певних соціально-економічних ситуаціях, можливість використання інтеріоризованих економічних цінностей суспільства.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / [за ред. Н.О.Андрусич]. – К., 1999. – 61 с.

2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко С. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.